

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

EL ./ riksåklagaren ang. hets mot folkgrupp

(Hovrätten över Skåne och Blekinges dom den 19 maj 2025 i mål B 3214-23)

Riksåklagaren har förelagts att svara skriftligen på överklagandet jämte därtill bifogade handlingar.

Inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens dom. Jag anser inte att det finns skäl för att meddela prövningstillstånd.

Bakgrund

EL åtalades vid tingsrätten för *hets mot folkgrupp* och *grovt förtal* vilka brott skulle ha begåtts samma dag genom att hon på Twitter (numera X) lagt ut ett meddelande med följande lydelse (gällande gärningsbeskrivningarna i sin helhet, se tingsrättens dom, s. 3).

” ”Och varför en jävla blatteunge.. skulle vara en vit och svensk på bild.. jävligt trött på all reklam också med bara negrar och hucklekärringar..”. Kommentaren har gjorts till en bild föreställande målsäganden, som är mörkhyad, där han anges med namn, ålder och med information om att han sålt majblommor för över 200 000 kr.”

Tingsrätten fann mot ELs förnekande utrett att den tekniska utredningen gav stöd för att orden, ”blatteunge” (och inte ”blatteungar”, se hovrättens dom, s. 2), det felstavade ”negrar” och ”hucklekärringar” funnits i mobiltelefonens ordlista och därmed skrivits med hjälp av hennes telefon. Vidare var utrett att EL hade 1 406 följare på Twitter och att inlägget samma dag som det skrevs hade fått 32 000 visningar. I sina domskäl angav tingsrätten vidare att den aktuella kommentaren innehåller kränkande och nedsättande uttryck för mörkhyade personer och muslimska kvinnor samt att den ger uttryck för missaktning av folkgrupp eller annan sådan grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung. Kommentaren överskred helt klart gränsen för saklig kritik och debatt. Tingsrätten dömde EL för grovt förtal och hets mot folkgrupp av normalgraden. Påföljden bestämdes till skyddstillsyn.

Hovrätten konstaterade beträffande åtalet för grovt förtal att uppgifterna visserligen var kränkande för målsäganden men inte kunde anses innehålla förtalsgrundande uppgifter. Hovrätten ogillade sålunda åtalet för grovt förtal. När det gäller åtalet för hets mot folkgrupp delade hovrätten tingsrättens bedömning. Hovrätten fann inte skäl att lindra påföljden.

Överklagandet till Högsta domstolen

EL yrkar att Högsta domstolen ska ogilla åtalet för hets mot folkgrupp och i allt fall lindra straffet. Hon har vidare yrkat att Högsta domstolen ska inhibera verkställigheten av skyddstillsynspåföljden. Av Högsta domstolens dagboksblad framgår att domstolen den 13 juni 2025 beslutat att inte meddela inhibition.

Som skäl för prövningstillstånd har EL anfört i huvudsak följande.

Hets mot folkgrupp

Högsta domstolen bör ange kriterierna för hets mot folkgrupp, specifikt vad gäller begreppet missaktning samt huruvida en kommentar avses omfatta en grupp eller endast en enskild individ. Det kan sättas ifråga om kommentaren i yttrandet innefattar uttryck för någon missaktning för en sådan grupp som avses i bestämmelsen. Uttalandet ”blatteunge” avser en enskild individ (pojken som sålde majblommor) och inte en grupp. Den resterande kommentaren, ”negrar” och ”hucklekärringar” får anses riktat mot en grupp individer, men utpekar inte gruppen som mindre värd eller klandervärd och bör inte anses omfattas av brottet hets mot folkgrupp.

Strafflindring

Det finns skäl för Högsta domstolen att närmare ange förutsättningarna för tillämpning av strafflindringsgrunderna i 29 kap. 5 § första stycket 6 p. och 8 p. brottsbalken. EL, som är legitimerad sjuksköterska, har sedan händelsen uppmärksammades i media och bland politiker stått utan arbete i flera år. Hon har relativt nyligen fått en anställning. Hon har även drabbats menligt av kommentarens uppmärksamhet och koppling till henne.

Min bedömning

Hets mot folkgrupp

Brottet hets mot folkgrupp infördes i strafflagen 1948 och överfördes därefter till 16 kap. 8 § brottsbalken. Lagändringar har genomförts i bestämmelsen vid

flera tillfällen, där senaste lydelse gäller från den 1 juli 2024 (se prop. 2023/24:93). Sålunda är det bestämmelsens tidigare lydelse som är tillämplig i målet. Genom den senaste lagändringen infördes ett andra stycke med ett särskilt straffansvar för förnekelse av Förintelsen och vissa andra brott. Vidare gjordes en ändring i första stycket som innebär att hets mot enskilda uttryckligen kriminaliseras. I förarbetena angav regeringen som skäl för den senaste angivna lagändringen att kommissionen i överträdelseärende mot Sverige hade kritiserat det svenska genomförandet av rasismrambeslutet (rådets rambeslut 2008/913/RIF av den 28 november 2008 om bekämpande av vissa former av och uttryck för rasism och främlingsfientlighet enligt strafflagstiftningen), bl.a. på den grunden att de befintliga straffbestämmelserna, exempelvis olaga hot, inte specifikt kriminaliserar gärningar mot enskilda som sker med återopande av bl.a. etniskt ursprung (a. prop. s 23 f.).

Bedömningen av om ett meddelande uttrycker missaktning ska göras objektivt och med hänsyn tagen till sammanhanget. Utgångspunkten är det budskap som meddelandet förmedlar. Bedömningen ska inte ske genom en textkritisk granskning av de exakta ordalagen (se Bäcklund, A. m.fl., Brottsbalken, En kommentar, 16 kap. 8 §, Elektroniska versionen, Utgåva 27, 2025).

Straffskalan för hets mot folkgrupp av normalgraden är fängelse i högst två år. Om brottet är ringa (numera ringa hets mot folkgrupp) stadgas böter. För grov hets mot folkgrupp är föreskrivet fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Vid bedömning av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om meddelandet haft ett särskilt hotfullt eller kränkande innehåll och spritts till ett stort antal personer på ett sätt som varit ägnat att väcka betydande uppmärksamhet. Straffskalorna eller vad som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om brottet ska bedömas som grovt ändrades inte genom den senaste lagändringen.

I rättsfallet NJA 2020 s. 1083 ”Kommentaren i Facebookgruppen” hade den tilltalade skrivit ett nedsättande inlägg om en man med utländsk härkomst, som anspelade på mannens förmodade muslimska trosuppfattning, och vilken påstods ha begått en hedersrelaterad våldtäkt. Högsta domstolen fann att ordalagen i kommentaren sammantaget med att den gjordes i omedelbar anslutning till artikeln inte kunde förstås på annat sätt än att den tilltalade menade att mannens brott var direkt kopplat till dennes förmodade religiösa övertygelse, varför kommentaren förmedlade ett nedsättande budskap om att personer med den trosuppfattningen i allmänhet är benägna att begå en viss typ av allvarliga brott. Eftersom kommentaren sålunda inte uppfattades som riktad endast mot mannen i artikeln dömdes den tilltalade för hets mot folkgrupp av normalgraden.

Inledningsvis vill jag framföra att jag delar domstolarnas bedömning att det är utrett att det är EL som på Twitter (X) har skrivit och därmed även spridit den kommentar som avses med åtalet. När det gäller innehållet i meddelandet

uttrycker det en nedsättande syn på personer av utländsk härkomst och en åsikt om att sådana personer inte bör synas i media i Sverige. Att med "blatteunge" avses ett barn med mörkare hy står klart, särskilt som en bild på ett sådant barn har fogats till inlägget. Ordet "blatte" är nedsättande i sig, även om det inte får anses vara lika starkt laddat som ordet "neger". Att med "negrar" avses negrer är också uppenbart. Neger får anses vara ett klart nedsättande ord på människor av afrikanskt ursprung och är ett ord som inte längre är accepterat och knappast längre förekommer i modernt språkbruk. Båda dessa ord uttrycker missaktning för personer med anspelning på ras eller hudfärg. Ordet "hucklekärringar" måste anses ta sikte på kvinnor som av religiösa skäl täcker sitt huvud och med hänsyn till den svenska kontexten då i första hand muslimer. Även om sistnämnda ord torde vara mer nyskapande än de två först nämnda är det i sammanhanget tydligt med vad som avses och att detta ord uttrycker tydlig missaktning för en folkgrupp eller annan sådan grupp med anspelning på nationellt eller etniskt ursprung.

Jag delar även domstolarnas bedömning att kommentaren förmedlar ett budskap om att mörkhyade personer och kvinnor med muslimsk bakgrund inte borde synas och förekomma i media och reklamsammanhang eller i vart fall i mindre omfattning än etniska svenskar. Orden är också i sitt sammanhang nedsättande på ett sådant sätt att de mer allmänt uttrycker missaktning på sätt ovan angivits. Det kan också konstateras att det inte är fråga om någon saklig kritik som förmedlas genom kommentaren. Det har således enligt min uppfattning varit riktigt att döma EL för hets mot folkgrupp. Mot bakgrund av att det har varit fråga om omfattande spridning på nätet kan brottet inte bedömas som ringa (jfr. rättsfallet NJA 1982 s. 128).

Strafflindring

Av 29 kap. 5 § brottsbalken följer att rätten vid straffmätningen utöver brottets straffvärde i skälig omfattning ska beakta omständigheter hänförliga till gärningsmannens person eller hans eller hennes handlande efter brottet. De angivna omständigheterna är, till skillnad från 4 §, endast sådana som verkar i mildrande riktning. Enligt 5 § andra stycket får rätten om det finns särskilda skäl döma till ett straff som är lindrigare än vad som är föreskrivet för brottet. Regleringen bör normalt inte tillämpas om den inte talar för en påtaglig justering av påföljdsbestämningen (se prop. 2014/15:37 s. 8 och NJA 2010 s. 592).

Jag behandlar fortsättningsvis endast de punkter i första stycket som EL har hänvisat till i sitt överklagande. I punkten 6 behandlas de fall där den tilltalade förorsakas men på grund av att denne blir eller kan antas bli avskedad eller uppsagd på grund av brottet eller drabbas av annat hinder eller synnerlig svårighet i yrkes- eller näringsutövning. Punkten 8 är allmänt hållen och ger möjlighet att beakta även andra omständigheter än de som anges i de tidigare punkterna. I kommentaren till den bestämmelsen anges särskilt att det inte

kommer i fråga att beakta de mer regelmässiga följderna i form av negativa sociala reaktioner som drabbar den som har begått brott och döms till straff (se Bäcklund, A. m.fl., Brottsbalken, En kommentar, 29 kap. 5 § punkt 8 brottsbalken, Elektroniska versionen, Utgåva 27, 2025).

Det har inte framkommit att EL skulle ha blivit avskedad eller uppsagd eller att hon kan antas drabbas av någon sådan åtgärd till följd av brottet. Vidare har inte framkommit att hon skulle riskera indragning av sin legitimation som sjuksköterska av samma skäl. Att det har startats en namninsamling med syfte att åstadkomma indragning av hennes yrkeslegitimation eller att hon drabbats av vissa sociala reaktioner är inte tillräckligt för att det ska bli aktuellt att tillämpa bestämmelsen. Efter vad som framkommit talar omständigheterna snarare för att EL redan tidigare av ett eller annat skäl har haft svårigheter att behålla sin etablering på arbetsmarknaden och att det alltså inte finns något samband med den aktuella brottsligheten. Jag menar att det står klart att omständigheterna i målet inte är sådana att det kan bli aktuellt att tillämpa bestämmelsen.

Prövningstillstånd

Av 54 kap. 10 § rättegångsbalken följer att prövningstillstånd får meddelas endast om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens) eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag (extraordinär dispens).

För prejudikatdispens krävs att ett avgörande av Högsta domstolen får generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar.

Hets mot folkgrupp är upptaget på Åklagarmyndighetens lista över prioriterade prejudikatfrågor 2025 såvitt gäller vägledning när det gäller hur misstänkta gärningar förhåller sig till yttrandefrihetens gränser. Jag har inför avgivande av svarsskrivelsen inhämtat synpunkter från Åklagarmyndighetens Utvecklingscentrum, som inom myndigheten är ansvarig för rätts- och metodutveckling beträffande frågor om hets mot folkgrupp och påföljdsbestämning. Min uppfattning är att målet inte kan anses ställa på sin spets var gränserna för yttrandefriheten går och därför framstår som mindre lämpligt för att pröva denna fråga. Det kan därvid även noteras att den tilltalade mot bakgrund av sin inställning inte har lämnat några uppgifter om sina bevekelsegrunder för att ha uttryckt sig på sätt framgår av åtalet. När det gäller hets mot folkgrupp bör, som angetts ovan, även noteras att lagrummet sedan den 1 juli 2024 har en annan lydelse än

den som är tillämplig i målet. Min uppfattning är sålunda att det inte finns skäl att meddela prövningstillstånd.

Bevisuppgift

Jag ber att få återkomma med bevisuppgift och mina synpunkter på målets fortsatta handläggning för det fall prövningstillstånd skulle komma att meddelas.

Katarina Johansson Welin

Tord Edlund

Kopia till:

Utvecklingscentrum

Södra Skånes åklagarkammare (AM-60082-23)

Vice chefsåklagaren Mathias Larsson